

Mroczkowski, Ireneusz

XXXVI tom "Studiów Płockich"

Studia Płockie 36, 9-12

2008

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych oraz w kolekcji mazowieckich czasopism regionalnych mazowsze.hist.pl.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

XXXVI TOM „STUDIÓW PŁOCKICH”

XXXVI tom „Studiów Płockich” poświęcamy wielkiemu Pasterzowi Kościoła Płockiego, błogosławionemu Antoniemu Julianowi Nowowiejskiemu. Urodził się 150 lat temu. Diecezją płocką kierował 33 lata w pierwszej, burzliwej połowie XX wieku (1908-1941). Zginął w obozie niemieckim w Działdowie. Upływający czas nie tylko nie zatarł Jego wielkości, ale ją coraz bardziej odsłania. Dzisiaj podziwiamy charyzmatycznego pasterza, niezwykłego administratora, człowieka wielkiej modlitwy i pięknej liturgii, wielkiego naukowca, dobrego, wrażliwego i dzielnego kapłana.

Chociaż barbarzyńcy nazistowscy postarali się o to, aby nie zachował się Jego grób, to zdumiewająco wiele pozostało Jego dzieł. Najtrwalsze okazują się te, które wyrosły z duchowości Błogosławionego. W niniejszym tomie „Studiów Płockich” szukamy w nich inspiracji dla współczesnych wyznawców Chrystusa na Mazowszu. Prezentujemy więc artykuły przedstawiające cechy duchowości abpa A. J. Nowowiejskiego, wraz z charakterystyką Jego twórczości liturgicznej i pasterskiej.

W pierwszej części „Studiów Płockich” ks. L. Misiarczyk konfrontuje męczeńską śmierć abpa Nowowiejskiego w Działdowie z wczesnochrześcijańskim ideałem męczeństwa (*Męczeńska śmierć abpa A. J. Nowowiejskiego w świetle najnowszych badań nad męczeństwem wczesnochrześcijańskim*). Płocki patrolog czyni to w świetle najnowszej książki D. Karłowicza (*Arcyparadoks śmierci*). Pokazuje męczeństwo A. J. Nowowiejskiego jako realizację ideału doskonałości, prawdziwej mądrości oraz upodobnienia do Boga.

Podobną możliwość spojrzenia na męczeństwo błogosławionego Antoniego Juliana ukazuje ks. Waldemar Jan Turek (*„Maior caritas, minor timor. Miłość i lęk w Homilii 9 Augustyna do Pierwszego Listu św. Jana Apostoła*). Przypominając Augustynową *Homilię 9 do Pierwszego Listu św. Jana Apostoła*, Autor daje doskonały komentarz nie tylko do heroicznego czynu męczeństwa, ale pomaga przejść przez wszelkie krainy lęku.

Zmagając się dzisiaj z takim przechodzeniem, odwołujemy się do odpowiednich cech duchowości Błogosławionego. Najważniejsze cechy duchowości kapłańskiej i biskupiej Błogosławionego przedstawia pan A. Matyszewski (*Cechy duchowości błogosławionego arcybiskupa Antoniego Juliana Nowowiejskiego*). Autor nie ukrywa, że współcześni kapłani mogą – i powinni – czerpać przykład z wielkiej osobowości Błogosławionego.

Podstawową siłą integracyjną A. J. Nowowiejskiego była modlitwa. W kolejnym artykule (*Modlitwa w życiu duchowym i nauczaniu abpa A. J. Nowowiejskiego*)

ks. R. Mosakowski przypomina, że świadkowie życia Nowowiejskiego określali Go człowiekiem szczerzej modlitwy. Interesujące jest to, że płocki Błogosławiony tak samo zachwycał przykładem osobistej praktyki modlitewnej, jak i umiał ją przełożyć na konkretny program duszpasterski dla całej diecezji.

Potwierdzają to autorzy drugiej grupy artykułów niniejszego tomu „Studiów Płockich”, które poświęcamy umiłowanej przez abpa Nowowiejskiego liturgii. Pasterz Płocki zajmował się nią integralnie; sprawował ją, reflektował nad jej istotą oraz organizował życie liturgiczne w diecezji. Ks. Daniel Brzeziński ukazuje to na przykładzie koncepcji roku kościelnego zawartej w „Agendzie pasterskiej” – jednym z wcześniejszych dzieł Nowowiejskiego (*Koncepcja roku kościelnego w nauczaniu błogosławionego arcybiskupa Antoniego Juliana Nowowiejskiego*). Już wtedy płocki Liturgista przedstawiał rok kościelny jako szkołę wiary, moralności, świętości i modlitwy.

Specjalne miejsce w liturgii i liturgice Nowowiejskiego zajmowała Msza święta. Nie tylko ją wspornie celebrował, ale zostawił opracowanie naukowe na ten temat. Pan A. Matyszewski analizuje „Mszę świętą” – jeden z tomów „*Wykładu liturgii Kościoła katolickiego*”, wydany w 1993 r., staraniem ks. prof. Tadeusza Żebrowskiego (*Elementy duchowości liturgicznej we „Mszy świętej” abpa Antoniego Juliana Nowowiejskiego*). O ile pan A. Matyszewski zwraca uwagę na duchowe elementy liturgii mszalnej, o tyle następny Autor, ks. Jan Decyk, konfrontuje rozumienie Mszy świętej przez Nowowiejskiego z innymi ujęciami oraz pokazuje jej duszpasterski wymiar (*Życie eucharystyczne pasterską troską błogosławionego arcybiskupa A. J. Nowowiejskiego*).

Ukonkretnieniem duszpasterskim liturgii Mszy św. były dni i kongresy eucharystyczne, jakimi Arcybiskup nasycił Diecezję Płocką w okresie międzywojennym. Ks. A. Rojewski omawia ich treść, formę i skutki (*Kongresy i dni eucharystyczne w diecezji płockiej w latach posługi pasterskiej bł. abpa A. J. Nowowiejskiego*). Lektura artykułu pozwoli zrozumieć, dlaczego wielu nazywa Arcybiskupa genialnym pasterzem, od którego możemy się bardzo dużo nauczyć.

Dotyczy to również spowiedzi świętej, która wprawdzie odbywa się na forum wewnętrznym, ale ma niezwykle skutki społeczne. Z artykułu ks. R. Mosakowskiego (*Sens spowiedzi i obowiązki szafarza w świetle nauczania arcybiskupa Antoniego Juliana Nowowiejskiego*) możemy się dowiedzieć, jak bardzo Arcybiskup cenił ten sakrament. Nie tylko sam często uczęszczał do spowiedzi, ale znajdował czas, aby siadać w konfesjonale jako spowiednik. Bardzo starał się przekonać kapłanów do gorliwego i roztropnego sprawowania tego sakramentu.

W trzeciej części „Studiów Płockich” pragniemy przypomnieć abpa Nowowiejskiego jako wielkiego mecenasem kultury, wrażliwego społecznika i człowieka nauki. Pisze o tym najpierw ks. W. Góralski, referując przebieg złotego jubileuszu kapłaństwa Arcybiskupa (*Złoty jubileusz kapłaństwa abpa A. J. Nowowiejskiego [1931]*). Autor artykułu pokazuje, że wdzięczność, jaka okazywano wtedy Jubilatowi wyływała z autentycznego podziwu wobec dokonań Pasterza diecezji.

✂ Potwierdzają to artykuły ks. Michała Mariana Grzybowskiego (*Obecność biskupa A. J. Nowowiejskiego w mieście i diecezji*), pani Elżbiety Grzybowskiej (*Czas miasta – czas człowieka. Próba refleksji nad monografią Płocka abpa A. J. Nowowiejskiego*) oraz pani Anny Marii Stogowskiej (*Działalność naukowa biskupa Antoniego Juliana Nowowiejskiego*). Lektura tych artykułów uświadamia nam, jakie dalekosiężne plany snuł Arcybiskup i ile dokonał na polu nauki, sztuki i pracy społecznej.

Podziw wobec dokonań Błogosławionego wzrasta poprzez kontakt z pamiętkami po Nim oraz poprzez świadectwa ludzi, którzy Go znali. W czwartej części „Studiów Płockich” drukujemy kilkanaście listów A. J. Nowowiejskiego, które dotychczas nie były publikowane. Wstępem opatrzył je największy znawca życia Błogosławionego, ks. M. M. Grzybowski. On też sporządził bibliografię podmiotową i przedmiotową Nowowiejskiego. Dziękujemy Księdzu Profesorowi za to, że ułatwia drogę nowym badaczom postaci i dzieła A. J. Nowowiejskiego.

Zachęcamy do przeczytania dwóch niezwykłych świadectw o abp. Nowowiejskim, które są tym bardziej cenne, iż pochodzą od osób bezpośrednio stykających się z Błogosławionym. Ks. Marian Olkowski opowiada o swoich kłeryckich spotkaniach z biskupem Nowowiejskim (*Byłem sternikiem łodzi, którą płynął Arcybiskup*). Natomiast pan Lech Mossakowski, daleki krewny Arcybiskupa, opowiada o usiłowaniach wydostania Arcybiskupa ze Słupna (*Miałem wydostać Biskupów ze Słupna*).

Do obu świadectw dotarliśmy dzięki zaangażowaniu pana Adama Matyszewskiego, który jest zafascynowany postacią i dziełem abpa A. J. Nowowiejskiego. Powody tej fascynacji odkrywa w serdecznym Liście do Błogosławionego (*List do błogosławionego Antoniego Juliana*). List ten drukujemy także dlatego, aby pokazać żywą obecność abpa Antoniego Juliana Nowowiejskiego we współczesnym Kościele na Mazowszu.

W ostatniej części „Studiów Płockich” zamieszczamy kilka artykułów związanych z życiem Kościoła w Polsce i na Mazowszu. Z okazji 25 rocznicy promulgowania przez Jana Pawła II Kodeksu Prawa Kanonicznego, ks. W. Góralski przypomina, że celem najnowszej kodyfikacji w Kościele jest zbawienie dusz (*salus animarum*), natomiast jego naturą – duch eklezjologii Soboru Watykańskiego II (*Salus animarum suprema lex. W 25. rocznicę promulgowania przez Jana Pawła II Kodeksu Prawa Kanonicznego*).

Inne dwa artykuły powstały z powodu ukończenia – na szczęblu diecezjalnym – procesu beatyfikacyjnego Sługi Bożego Bogdana Jańskiego, ochrzczonego 200 lat temu w parafii Winnica w Diecezji Płockiej. Ks. Józef Kraszewski przypomina nie tylko niezwykłą drogę życiową Założyciela Zmartwychwstańców (*Bogdan Jański w poszukiwaniu Prawdy*), ale prezentuje także program odnowy religijno-moralnej emigracji polskiej we Francji po upadku Powstania Listopadowego (*Bogdan Jański i system odnowy religijno-moralnej emigracji polskiej po roku 1931*).

Ostatni artykuł, ks. Tadeusza Rutowskiego (*Racjonalizm oświeceniowy za bobonem*), przenosi nas na współczesne płaszczyzny dialogu wiary i nauki. O ile

ks. abp A. J. Nowowiejski łączył owocnie te dziedziny ducha sto lat temu, to ks. T. Rutowski zachęca nas do czynienia tego na początku XXI w. Piękne jest to, że ponad wiekami zadania łączą ludzi. Obyśmy tylko starali się im sprostać na miarę abpa A. J. Nowowiejskiego.

ks. Ireneusz Mroczkowski